

DIỄN NGÔN TÍNH DỤC TRONG HÀ HƯƠNG PHONG NGUYỆT CỦA LÊ HOÀNG MƯU

TRINH THỊ HỢP^(*)

Tóm tắt: “Hà Hương phong nguyệt” là tác phẩm đầu tay nổi tiếng của Lê Hoàng Mưu (1879 - 1941). Dù là tác phẩm đầu tay nhưng ông đã thể hiện tư tưởng mới mẻ, táo bạo về vấn đề dục tính qua nhân vật Hà Hương - nhân vật được khắc họa một cách dữ dội với thái phóng túng, đa tình, sẵn sàng dùng thân xác để đổi lấy niềm vui và tiền bạc. Hà Hương hiện lên với một kiểu nhân vật chưa từng có trong truyền thống của văn học Việt Nam - kiểu nhân vật biểu tượng cho sự căm dờn sắc dục. Tác phẩm còn thể hiện cách diễn ngôn mới lạ, độc đáo dù vẫn còn song hành với việc sử dụng một số câu đối đáp theo lối văn vần. Lê Hoàng Mưu đã chú ý đến việc miêu tả, phân tích những diễn biến tâm lý, cảm giác của nhân vật trong quan hệ tình ái, đem đến màu sắc mới lạ cho tiểu thuyết Nam Bộ nói riêng, tiểu thuyết Việt Nam hiện đại đầu thế kỷ XX nói chung. Bài viết đi sâu tìm hiểu diễn ngôn tính dục trong “Hà Hương phong nguyệt” của Lê Hoàng Mưu để làm rõ thêm giá trị của tác phẩm mà trước đó chưa từng được bàn đến.

Từ khóa: Diễn ngôn, Hà Hương phong nguyệt; nhà văn Lê Hoàng Mưu, tính dục.

Abstract: “Ha Huong’s wind and moon” (Hà Hương phong nguyệt) is the famous work by Le Hoang Muu (1879-1941). Although it was the first published piece by Le Hoang Muu, the work presented a bold and new perspective on sexuality through the character Ha Huong - an unruly person who was willing to exchange her body for joy and money. Ha Huong was an unprecedented character in Vietnamese literature and the first symbol of sexual lust. The work also presents a unique literary expression along with rhythmic literature. Le Hoang Muu paid attention to describing and analyzing psychological changes of the character in love, bringing new colors to southern novels in particular and modern Vietnamese novels of the early 20th century. The article discussed sexual expression in “Ha Huong’s wind and moon” by Le Hoang Muu to clarify the values of this work.

Keywords: expression: “Ha Huong’s wind and moon”, Le Hoang Muu, sexuality.

Ngày nhận bài: 15/02/2020; Ngày sửa bài: 10/3/2020; Ngày duyệt đăng bài: 7/6/2020.

Mở đầu

Nhà văn Lê Hoàng Mưu (1879 - 1941) tại Cái Côi thuộc làng An Hội, Tổng Bảo Hộy, hạt Bến Tre, nay là xã Mỹ Thạnh An, Thị xã Bến Tre trong một gia đình tân học. Lê Hoàng Mưu bắt đầu sự nghiệp văn học của mình bằng những truyện dịch, nhưng ông không dịch truyện Tàu mà chọn dịch các tác phẩm của Tây phương. Sau giai đoạn dịch, Lê Hoàng Mưu có

những tác phẩm phóng tác từ văn học phương Tây. Chẳng hạn như kịch thơ phóng tác từ Racambolè Tom V Les drames de Paris (dăng trên Nông Cổ Mĩn Đàm số 18 năm 1912). *Hà Hương phong nguyệt* lần đầu ra mắt công chúng dưới dạng truyện đăng nhiều kỳ trên báo *Nông Cổ*

^(*) Trưởng THPT Sa Đéc, tỉnh Đồng Tháp.
Email: vanphuongtanluoc@gmail.com

Mìn Dâm với nhan đề *Truyện nàng Hà Hương*. Truyện kể về Nghĩa Hữu - một thanh niên con nhà giàu nhưng chỉ ăn chơi lêu lổng. Nghĩa Hữu cưới Hà Hương - một cô gái con nhà giàu, có nhan sắc nhưng tính nết thất thường. Chẳng bao lâu, hai người dưỡng ai nấy đi. Nghĩa Hữu lại vui duyên mới với Nguyệt Ba - một cô gái nhà nghèo nhưng đẹp người đẹp nết. Hà Hương sau một thời gian sống cuộc sống bấp bênh thì rù rề Nghĩa Hữu quay lại với mình và tiếp đó là những chuỗi ngày sa đọa khó chấp nhận của cả hai. Với ngôi bút táo bạo khi miêu tả những cảnh ăn chơi trác táng của nhân vật, Lê Hoàng Mưu đã khai thác khía cạnh diễn ngôn tính dục một cách đa chiều.

1. Diễn ngôn và diễn ngôn tính dục

Diễn ngôn được hiểu là sự giao tiếp bằng tiếng nói, là sự nghiên cứu tương minh, có hệ thống về một đề tài nào đó. Hiểu một cách nôm na, diễn ngôn là sự giải bày, trình bày, dàn trải lời nói thông qua ngôn ngữ. Diễn ngôn trong văn học trước hết là sự biểu đạt của ngôn từ trong tác phẩm. Cái mà diễn ngôn biểu thị không chỉ là bề mặt cấu trúc của ngôn ngữ mà còn ở những tầng sâu ý nghĩa cần được khám phá để có thể nắm được cái căn cốt, cái cốt lõi của những vấn đề tác phẩm đặt ra. Trong nghiên cứu văn học, diễn ngôn là chi chiến lược phát ngôn nghệ thuật, thể hiện trong các nguyên tắc cấu tứ, xây dựng nhân vật, sử dụng ngôn ngữ để vượt thoát khỏi các hạn chế nhằm phát ra được tiếng nói mới, thể hiện tư tưởng mới trong chính thể sáng tác. Khái niệm diễn ngôn và diễn ngôn tính dục vận dụng vào nghiên cứu văn học cho phép ta tìm hiểu sâu hơn địa hạt thâm mi của ngôn từ cũng như giá trị của tác phẩm *Tính dục*

(sexuality) trước hết là một hiện tượng văn hóa. Theo Foucault: "Không nên nghĩ về tính dục như một cái gì đó tồn tại khách quan mà quyền lực cố gắng kiểm chế hoặc như một lĩnh vực mở tối mà tri thức cố gắng từng bước khám phá ra. Tính dục là một tạo tác mang tính lịch sử (historical construct)"¹¹. Luận điểm này của Foucault, thực chất là một đối thoại với quan điểm, mà Freud là một đại diện tiêu biểu, cho rằng tính dục là một thực thể tồn tại độc lập với nhận thức của chúng ta vì thế chúng ta có thể tìm hiểu về nó, kiểm soát nó. Tính dục, trong những phân tích của Foucault không phải là *cái được phát hiện ra* (discovered) mà là *cái được tạo ra* (produced) bởi những diễn ngôn (discourse) nhằm hợp thức hóa những quan hệ quyền lực, nhằm thực hiện một dự đồ nào đó. Diễn ngôn tính dục là sự thể hiện những vấn đề không chỉ là giới tính, mà còn là bản năng, là dục tính ở tầng sâu nhất bên trong con người, được thể hiện thông qua ngôn ngữ, đặc biệt là ngôn ngữ viết. Dấu hiệu diễn ngôn đặc biệt này được biểu hiện khá rõ nét trong tiểu thuyết *Hà Hương phong nguyệt* của Lê Hoàng Mưu.

2. Cách thể hiện diễn ngôn tính dục trong tiểu thuyết *Hà Hương phong nguyệt* của Lê Hoàng Mưu

2.1. Diễn ngôn kiểu nhân vật phóng túng, đa tình.

Dấu ấn diễn ngôn tính dục của Lê Hoàng Mưu trước hết được thể hiện qua nghệ thuật xây dựng nhân vật Hà Hương với ngôn ngữ *phóng túng, đa tình*, đam mê nhục dục. Đây là một nhân vật gây nhiều

¹¹ Foucault, Michel (1978). *The History of Sexuality*, Vol. 1. New York: Pantheon Books, pg.103.

tranh cãi nhất trong tác phẩm và cũng chính nhân vật này đã khiến cho tác phẩm bị lên án một cách dữ dội. Hà Hương của Lê Hoàng Mưu là cô gái rất đặc biệt khi trong xã hội thời bấy giờ người ta đặt những chuẩn mực đạo đức lên hàng đầu, những “công dung ngôn hạnh”, nét na thùy mị... thì Hà Hương lại xuất hiện một cách thật dữ dội với thói phóng túng, đa tình, sẵn sàng dùng thân xác để đổi lấy niềm vui, đổi lấy “*tiền vàng kiếng chuỗi*”⁽²⁾. Hà Hương hiện lên với một kiểu nhân vật chưa từng có trong truyền thống của văn học Việt - *kiểu nhân vật biểu tượng cho sự căm dỗ sắc dục... Hà Hương có vẻ đẹp trời phú, dễ khiến người ta say mê. Trong tác phẩm, vẻ đẹp Nguyệt Ba chỉ được nói đến một cách mơ hồ trong khi đó vẻ đẹp thân xác của Hà Hương luôn được nhấn mạnh. Thêm vào đó nhân vật này được miêu tả trong khả năng hấp dẫn khó cưỡng với những cương chiếu, ve vuốt điều rất khó xuất hiện ở một nhân vật nữ doan trang hiền thực theo quan niệm truyền thống. Đây là cảnh chia tay của Nghĩa Hữu với Hà Hương: “*Trời đã hừng sáng, Hữu vội vàng già bạn ra về. Hà Hương bước lại đứng kể, ôm Hữu vuốt ve nựng nịu, mùi thì hun, miệng thì biểu mình ở lại đây chút xíu nữa sẽ đi. Nghĩ lại thiệt kì lạ, giống sơn phấn muốn gì cũng được, sợ trễ việc nhà muốn bước, sóng khuynh thành xô ngược lộn vợ*”⁽³⁾. Và cũng chính điều đó mà Nghĩa Hữu dù không thể chịu nổi tính nết của nàng vẫn cứ “say như điếu đổ”. Mặc dù, Hà Hương được giáo dục trong một gia đình tử tế nhưng lại không hề có chút nữ công nữ hạnh nào “*Hà Hương về nhà chồng, chẳng những làm dâu thưa thớt, lại quen tánh hỗn ầu với chồng, đặng đôi ba tháng lại càng hỗn**

hơn nữa. Chẳng kể bề trên kẻ dưới, không chừa thân thích bên chồng... tiếng đời vì “chồng là chúa vợ là tôi” như ai kia, chớ như Hà Hương thì chồng như thảo giải.” (coi chồng như cỏ rác)”⁽⁴⁾. Nếu chỉ dừng lại việc kết thúc cuộc hôn nhân cùng Nghĩa Hữu bởi những tính xấu của mình thì có lẽ nhân vật Hà Hương không bị chỉ trích dữ dội. Mọi việc diễn ra sau đó càng khiến Hà Hương bộc lộ toàn bộ bản tính của mình. Ngay khi chia tay Nghĩa Hữu, Hà Hương ra Chợ Giữa mua nhà và ở, sống cuộc đời vô cùng phóng dăng “*Hoa xuân thắm mọc càn giữa chợ, biết mấy ngàn ong bướm lại qua, nào những thấy Cai, thấy Phó, nào là chú Xà, ông Hương, cho đến Tài phú, ông Bang, cũng lần đàng tới đó. Nhà rần rần như hội, Hà Hương nhong nhảnh vòng vàng, lại có tụ tập quân hoang để làm tay churen sai khiến*”⁽⁵⁾. Có lẽ, trong thơ văn Việt Nam cùng thời và trước đó, chưa từng thấy nhân vật nữ nào táo bạo trong chuyện ái tình như Hà Hương. Sau lần thoát chết chốn công đường, trốn ra đi cùng Nghĩa Hữu, trên chuyến dò quá giang để thoát nạn, Hà Hương vẫn không quên chuyện ái ân cùng Nghĩa Hữu. Và ở Hà Hương, việc bỏ rơi Nghĩa Hữu không phải là việc một lần. Đến khi không còn đồng nào trong tay, sự bội bạc của Hà

⁽²⁾ Lê Hoàng Mưu (Võ Văn Nhơn sưu tập 2018). *Hà Hương phong nguyệt*. Nxb Văn hóa - văn nghệ. Tp.HCM, tr.18.

⁽³⁾ Lê Hoàng Mưu (Võ Văn Nhơn sưu tập 2018). *Hà Hương phong nguyệt*. Nxb. Văn hóa - văn nghệ. Tp.HCM, tr.52.

⁽⁴⁾ Lê Hoàng Mưu (Võ Văn Nhơn sưu tập 2018). *Hà Hương phong nguyệt*. Nxb. Văn hóa - văn nghệ. Tp.HCM, tr.20.

⁽⁵⁾ Lê Hoàng Mưu (Võ Văn Nhơn sưu tập 2018). *Hà Hương phong nguyệt*. Nxb Văn hóa - văn nghệ. Tp.HCM, tr.23.

Hương càng thể hiện một cách thật rõ rệt khi à sẵn sàng đến với chú Bảy Chà Và.

Nghệ thuật xây dựng diễn ngôn nhân vật đậm màu sắc tình dục của Lê Hoàng Mưu còn được thể hiện khá rõ khi miêu tả sự chủ động, trực tiếp gợi tình của Hà Hương. Những ham muốn gần gũi trần tục, những lời ve vãn bướm ong với chú Xà, với Ái Nghĩa, những chi tiết miêu tả chuyện ái ân một cách trực diện của Hà Hương được trình bày đầy đặn trong tác phẩm. Mà lạ hơn nữa, trong những cuộc tình ấy, Hà Hương bao giờ cũng nắm trọn vai trò chủ động trong khi hình tượng người phụ nữ ngày trước luôn gắn liền với tứ đức, tam tông "Hà Hương bước vào, thấy mặt Nghĩa Hữu có sắc giận bên nhẩy tới ôm mà nói rằng "Thiếp lẽ chừn trể bước, xin chàng thương thiếp thứ dung". Nói rồi ôm Nghĩa Hữu mà hun... Nghĩa Hữu thấy vậy bên dỗi giận làm vui, ôm riết Hà Hương vào lòng, hun hít một hồi, rồi đem nhau đi nghỉ"⁽⁶⁾. Đặc biệt, trong đoạn kể về việc Hà Hương bỏ chú Bảy Chà Và trốn theo chú Xà, đến ngày cưới bị chú Bảy tìm đến, không còn cách nào, cô gái này đành dùng kế lấy thân mình an ủi chú Bảy để quay về với chú Xà để không bị chú Bảy kiện ra quan "Hà Hương làm bộ cười mơn rôi ôm chú Bảy hun mà rằng: "Chú Bảy nói nghe ra phải quá, mà biết làm sao bây giờ, thiếp sợ e chú Xà chú ghen, này thôi tình làm vậy, lâu lâu chú Bảy có nhớ tôi thì viếng một phen, tôi lên núp bóng đèn trờ chuyện với chú, chịu không? Chú Bảy khoái y cưới, ôm riết Hà Hương vào lòng, hun hít nựng nịu một hồi rôi... rôi... Một chập cách chừng mười lăm phút đồng hồ, nghe tiếng Hà Hương hỏi chú Bảy "con giận nữa hết". Chú Bảy nói "Héi" Thỏa mãn tình dâm đêm vấn, Hà

Hương liền trở lại nhà chú Xà.", hay ở đoạn "Hà Hương đắc kỳ kê miệng cười rôi hun chú Xà, ôi chú Xà khoái biết bao nhiều mà kể..."⁽⁷⁾. Có thể thấy, ở Hà Hương, việc đánh đổi thân xác để đạt được ý nguyện là việc làm thường xuyên, và điều này vi phạm nghiêm trọng chuẩn mực đạo đức phong kiến thời bấy giờ. Việc gặp gỡ Ái Nghĩa sau khi bỏ trốn khỏi nhà chú Xà cùng Nghĩa Hữu là một giai đoạn quan trọng thay đổi cuộc đời của Hà Hương. Cùng nhau bỏ trốn khỏi nhà chú Xà để lên Sài Gòn, cứ ngỡ vợ chồng Hà Hương - Nghĩa Hữu sẽ bên nhau cố gắng làm ăn, làm lại từ đầu. Nhưng rồi "ngựa quen đường cũ", vì thói cờ bạc, cả hai dần lâm vào cảnh túng thiếu "ăn no rôi ở không, chiếu chiếu thả xe mũi hóng mát. Nhà thường chật khách, yến anh ngoài của xô xao, hết dần dịch sang qua bạc cò, bị điểm dỏ dành dành dỏ. Chưa bao lâu, bạc tiền đã sách túi, phải cầm vàng bán giấy mà ăn..."⁽⁸⁾. Khi gia cảnh túng thiếu như thế, nếu là người phụ nữ khác có lẽ họ sẽ nuôi chí làm ăn mua bán, dẫu này Hà Hương vì vui thú đã quen, nào có thể chịu vất vả mà bán buôn, dần dà lại sống buông thả, mang thân xác đánh đổi bạc tiền "biết lấy chi đắp dôi cho qua, con túng phải quyền, Hà Hương phải đem hoa rao

⁽⁶⁾ Lê Hoàng Mưu (Võ Văn Nhơn sưu tập, 2018), *Hạ Hương phong nguyệt*. Nxb Văn hóa - văn nghệ, Tp. HCM, tr.215

⁽⁷⁾ Lê Hoàng Mưu (Võ Văn Nhơn sưu tập, 2018), *Hạ Hương phong nguyệt*. Nxb Văn hóa - văn nghệ, Tp. HCM, tr.173.

⁽⁸⁾ Lê Hoàng Mưu (Võ Văn Nhơn sưu tập, 2018), *Hạ Hương phong nguyệt*. Nxb Văn hóa - văn nghệ, Tp. HCM, tr.174

⁽⁹⁾ Lê Hoàng Mưu (Võ Văn Nhơn sưu tập, 2018), *Hạ Hương phong nguyệt*. Nxb Văn hóa - văn nghệ, Tp.HCM, tr.194

bán... trở tài tiếp khách, sang hèn nghe rậm rạp đua chen, hết người nợ tới người kia trót đem cười không dứt. Tuy vậy mà Hà Hương cũng giấu Nghĩa Hữu, không hở mòi cho chồng hay, mỗi khi có vậy thì Hà Hương tới nhà mai, đôi lát rồi trở lại¹⁰⁰. Đến lúc gặp Ái Nghĩa, biết rằng đây là người làm của cải, lại hết lòng si tình mình qua sự dẫn mồi của Ba Hạnh. Hà Hương quyết bỏ Nghĩa Hữu, lập kế trốn theo Ái Nghĩa "Nghĩa Hữu đòi đi đánh bài, Hà Hương nghe nói mắng lòng song cũng làm bộ can đoán đôi phen, mà Nghĩa Hữu không nghe, đánh quần đánh áo kêu xe đông tuốt. Hà Hương ở nhà một mình, ngồi nghĩ nghĩ xa gần rồi lấy giấy viết... trách Nghĩa Hữu mé sa cờ bạc, chẳng lo bề thiếu đủ trong nhà, bởi cơ ấy nên nàng phải lách mình ra tìm chốn khác lập gia lập thất¹⁰¹". Về sau, Hà Hương an phận sống bên cạnh Ái Nghĩa "Hà Hương làm bộ dẫu hiền, tôn ti nhạc mẫu, càng ngày càng lâu, mẹ Ái Nghĩa càng thương nhiều hơn nữa"¹⁰², sau đó Hà Hương sinh cho Ái Nghĩa một đứa con trai đặt tên là Ái Nhơn. Sau 3 năm, Ái Nghĩa qua đời "Hà Hương hưởng trọn gia tài, ăn rồi ở không, cứ lo bề nuôi trẻ"¹⁰³, nhưng rồi cuối cùng lại vô tình gặp và "nôi lại tình xưa" với Nghĩa Hữu - bấy giờ đã tan nhà nát cửa, rong ruổi phiêu bạt cùng đứa con thơ là Thoàn. Có thể thấy, chính bởi không thể cắt đứt với Nghĩa Hữu và một phần do bản tính, Hà Hương và Nghĩa Hữu cứ thế về chung một nhà "Cái nghề góa chồng khi nhỏ tuổi khúc nào gốc nằm khô trong cho nước tưới thấm da... Nghĩa Hữu lòng này cũng như chim tìm ổ, bởi vậy cứ theo ràng rịt Hà Hương, cái nghề vợ chồng, hề muốn ngọt thì thêm đường, muốn mặn nồng thì thêm muối ớt. Hà Hương chịu không nổi,

bên làm bộ bỏ đi thẳng vào phòng, ngoài mặt thì tỏ ý ghét bỏ đi, trong lòng thật đem đường cho Nghĩa Hữu, Nghĩa Hữu tuột theo, vào thấy nệm êm gối dịu, rất phải cho người (biết điệu) nghỉ ngơi, ở đời ai lại chẳng rõ cuộc đời, Nghĩa Hữu vào đó cũng tơ dạo chơi cung nguyệt"¹⁰⁴. Cách xây dựng nhân vật Hà Hương là một thử nghiệm vô cùng táo bạo của Lê Hoàng Mưu, có nhiều đóng góp trong việc khắc họa một kiểu nhân vật bị ảnh hưởng theo xu hướng tân thời, đập đổ mọi nền nếp cũ nhưng ông vẫn còn hướng nhân vật đến kết thúc lối mòn để phù hợp theo quan niệm của dân tộc.

2.2. Diễn ngôn gán gửi, đời thường

Bên cạnh việc sử dụng diễn ngôn phóng túng, đa tình thì tác phẩm *Hà Hương phong nguyệt* được Lê Hoàng Mưu sử dụng ngôn ngữ hiện đại, gán gửi với đời thường. Dù tác phẩm viết theo lối văn biến ngẫu, nhưng đó là sự kế thừa có phát triển theo hướng hiện đại hóa. Có lẽ vì điều này mà tác phẩm của Lê Hoàng Mưu đã chiếu theo được thị hiếu của độc giả Nam Bộ lúc đó vốn rất ưa thích lối văn có đôi có vắn tự nhiên lưu loát như thế và tạo nên một sự hấp dẫn riêng của tác phẩm.

¹⁰⁰ Lê Hoàng Mưu (Võ Văn Nhơn sưu tập, 2018), *Hà Hương phong nguyệt*, Nxb. Văn hóa - văn nghệ, TP.HCM, tr.195.

¹⁰¹ Lê Hoàng Mưu (Võ Văn Nhơn sưu tập, 2018) *Hà Hương phong nguyệt*, Nxb. Văn hóa - văn nghệ, TP.HCM, tr.216.

¹⁰² Lê Hoàng Mưu (Võ Văn Nhơn sưu tập, 2018), *Hà Hương phong nguyệt*, Nxb. Văn hóa - văn nghệ, TP.HCM, tr.218.

¹⁰³ Lê Hoàng Mưu (Võ Văn Nhơn sưu tập, 2018), *Hà Hương phong nguyệt*, Nxb. Văn hóa - văn nghệ, TP.HCM, tr.219.

¹⁰⁴ Lê Hoàng Mưu (Võ Văn Nhơn, sưu tập, 2018), *Hà Hương phong nguyệt*, Nxb. Văn hóa - văn nghệ, TP.HCM, tr.259.

Dù vẫn còn sử dụng một số câu đối đáp theo lối văn vần nhưng trong *Hà Hương phong nguyệt*, tác giả đã chú ý đến việc miêu tả, phân tích những diễn biến tâm lý, cảm giác của nhân vật trong quan hệ tình ái. Đó là những điều rất mới mẻ về bút pháp so với tiểu thuyết truyền thống. Có thể thấy, trong tác phẩm có rất nhiều đoạn nói đến những diễn biến trong tâm trạng nhân vật dẫn đến hành động hay cách diễn ngôn đầy ẩn tượng khi nói đến chuyện tình tứ giữa các nhân vật ấy. "*Hà Hương thêm núng má hồng. Nghĩa Hữu càng trông càng khoái. Thương quá nên hóa dại. Hữu không nói được một lời, ôm vợ mà hun đường như bướm lại với hoa. nhan sắc thiệt mặn mà! Hữu uống nước lao canh mà còn khát!*"⁽¹⁵⁾. Những lời ngọt ngào cùng nhan sắc mới hồng má phấn của Hà Hương đã làm cho Nghĩa Hữu động lòng, lao ngay vào cuộc ái ân. Có rất nhiều đoạn tác giả dành để miêu tả cảnh tình tự giữa các nhân vật Hà Hương với chú Bầy, chú Xả hay với Á Nghĩa "*Chú Bầy ôm Hà Hương vào lòng, hun trơ hun trát, dường như bướm giỡn hoa, hun rồi biểu Hà Hương "Sao chị không hun tui?". Hà Hương, cục chẳng dè, nhắm mắt nín mũi hun chú Bầy lại một cái chụt*"⁽¹⁶⁾; "*Thương quá không kể gì mắc cỡ, bạn bè huyền thiên mà chú Xả sẵn tay mở cửa động đào. Hà Hương cản lại mà nói rằng "Dừng, dừng, hàng bông chẳng để nào, làm bầy mắc hơi thú hết. Lại thêm bê bạn ngồi sau bếp, ghe lác lia chia cho khỏi nó hay"*"⁽¹⁷⁾; "*Nói về Á Nghĩa, khi đem nhau vào phòng, sẵn cô chén, xem Hà Hương nhan sắc càng xinh. Á Nghĩa phút động tình, bỗng âm túng tíu đường như ngọc. Hà Hương cũng cơ hơi say, lửa lòng vội giục, mới trở tài ghẹo chọc bướm ong, toại*

thay, chìm đại bàng mà ngộ lam phong, mặc sức ruồi dong cao thấp"⁽¹⁸⁾. Không chỉ diễn ngôn về cảnh tình tự của các nhân vật chính, ở nhân vật Nguyệt Ba, Thoàn, Á Nhơn... cũng có những màn tình tự được tác giả khéo léo dẫn dắt, đan xen vào câu chuyện để thấy được những khạt khao trong tâm hồn, niềm vui ái ân của các nhân vật "*Thấy Để liền bước lại đứng kể, với núu nhảnh huê mà bê. Miệng nói to kiết ma đọc kệ, tay lẩn như thầy bói lẩn song, nguyệt hoa hoa nguyệt nảo nảo, đêm xuân khó cảm lòng cha chả! Dại bằng ngộ lam phong mắng quạ, khác nào như nước cá vẫy đoàn, cuộc mây mưa đánh đổ đá vàng, thiệp thiệp chàng chàng hoan hoan bất tận*"⁽¹⁹⁾ hay màn say đắm giữa Á Nhơn và Bầy Nhỏ "*Đời hằng ví trai thì tham sắc, dẫu cho rằng sấm sét cũng cam, bởi vậy cho nên Nhơn không rời một phút túi dâm, làm như thể đôi sam bị sóng. Nhơn rờ tới bàn tay mềm lụn, cảm lên coi mây móng ra dài...*"⁽²⁰⁾

Có thể thấy, diễn ngôn về những cảnh tình tự trong *Hà Hương phong nguyệt* còn rất mới mẻ, được tác giả dùng ngôn từ đầy

⁽¹⁵⁾ Lê Hoàng Mưu (Vô Văn Nhơn sưu tập, 2018), *Hà Hương phong nguyệt*, Nxb Văn hóa - văn nghệ, Tp.HCM, tr.34.

⁽¹⁶⁾ Lê Hoàng Mưu (Vô Văn Nhơn sưu tập, 2018), *Hà Hương phong nguyệt*, Nxb. Văn hóa - văn nghệ, Tp.HCM, tr. 142

⁽¹⁷⁾ Lê Hoàng Mưu (Vô Văn Nhơn sưu tập, 2018), *Hà Hương phong nguyệt*, Nxb Văn hóa - văn nghệ, Tp.HCM, tr. 185.

⁽¹⁸⁾ Lê Hoàng Mưu (Vô Văn Nhơn sưu tập, 2018), *Hà Hương phong nguyệt*, Nxb Văn hóa - văn nghệ, Tp.HCM, tr.212.

⁽¹⁹⁾ Lê Hoàng Mưu (Vô Văn Nhơn sưu tập, 2018), *Hà Hương phong nguyệt*, Nxb. Văn hóa - văn nghệ, Tp.HCM tr.85.

⁽²⁰⁾ Lê Hoàng Mưu (Vô Văn Nhơn sưu tập, 2018), *Hà Hương phong nguyệt*, Nxb. Văn hóa - văn nghệ, Tp.HCM, tr 141.

án ý, không hề sơ sài, trần tục. Tuy nhiên, trong giai đoạn sơ khai của nền văn xuôi quốc ngữ thời kì đầu thì cách diễn ngôn tình tự như thế đã khiến cho tác phẩm bị lên án mạnh mẽ, cho đấy là “dâm thư” hay “làm suy đồi thuần phong mỹ tục”. Những phản ứng gay gắt từ dư luận phần nào cũng bởi tác phẩm còn quá mới mẻ trong thời điểm ảnh hưởng của văn minh phương Tây vẫn chưa thực sự lấn át được những quan niệm khắt khe của nho giáo về tình yêu nam nữ. Tình yêu cá nhân mang tính nhục thể và dục vọng thầm kín của con người vẫn là những điều khá xa lạ với những quan niệm truyền thống đương thời mặc dù “ngòi bút của nhà văn đã khá uyển chuyển và giàu tính nhân văn”⁽²¹⁾.

Tiểu thuyết *Hà Hương phong nguyệt* ra đời đem đến một tiếng nói mới trong thời điểm ảnh hưởng của văn minh phương Tây vẫn chưa làm lu mờ niềm khát khe của Nho giáo về tình yêu nam nữ. Tình yêu cá nhân mang tính nhục thể và dục vọng thầm kín của con người vẫn là những điều khá xa lạ đối với những quan niệm truyền thống đương thời, mặc dù ngòi bút của nhà văn đã khá uyển chuyển và giàu tính nhân văn. Trong lúc vấn đề tình dục vẫn được xem là một điều cấm kỵ trong văn chương thì tác phẩm này lại có nhiều cảnh táo bạo khi miêu tả những chuyện tình tự trai gái dạn dĩ làm cho người ta phải kinh ngạc. *Hà Hương phong nguyệt* đã tạo nên một khuynh hướng tiểu thuyết tình dục và một phong trào viết tiểu thuyết tình ở Nam Bộ hết sức sôi nổi với hàng loạt tác phẩm như: *Lối bước phong tình* của Nguyễn Thành Long; *Cô Ba Trà* của Nguyễn Ý Bửu... Thậm chí, có tác phẩm cũng lấy nhân vật chính tên là Hà Hương và nhan đề tác phẩm cũng nhái lại *Hà Hương*

phong nguyệt (tiểu thuyết *Hà Hương hoa nguyệt* của Nam Tùng Tử). Bản thân Lê Hoàng Mưu sau đó vẫn tiếp tục thể hiện diễn ngôn tình dục của mình với hàng loạt tác phẩm như *Hồ Thế Ngọc*, *Đỗ Triệu Kỳ Duyên*. *Người bán ngọc* và tiếp tục nhận được không ít lời chỉ trích. *Hà Hương phong nguyệt* của Lê Hoàng Mưu so với những tác phẩm văn xuôi trước còn nổi bật ở khả năng phân tích tâm lý sắc sảo. Đây là một thế mạnh của Lê Hoàng Mưu so với các nhà văn Nam bộ khác cùng thời vốn ít chú ý đến vấn đề này. Thay vì kể chuyện, ông đã sớm đi vào miêu tả tâm lý nhân vật, đã chú ý những diễn biến tâm lý, cảm giác của nhân vật. Đó là dấu hiệu của tiểu thuyết hiện đại, là một sự mới mẻ về bút pháp so với tiểu thuyết truyền thống. Nàng Hà Hương không đơn giản là một cô gái lãng lờ, ham mê sắc dục mà cũng có lúc ân hận vì những tội lỗi do mình gây nên, cũng biết vì mình quá ghen với Nguyệt Ba mà “làm chuyện độc tâm”, cũng biết than thầm khi phụ bạc Nghĩa Hữu: “*Xét lại phận gái như mình ở ăn đen bạc, làm cho ai phải chịu nhọc nhằn: vợ chồng kết cùng nhau đã lâu, tình mặn nghĩa nồng, đắng cay chung chịu, người ta thương mình cho đến đời xa cha xa mẹ, lận suôi trôi non, cực khổ biết mấy ngàn, cũng theo mình trọn nghĩa. Tới đến đây mình ham của phụ tình tấm mắt, để cho người ra đi xử lạ một mình, nắng chẳng biết mưa chẳng hay, biết cùng ai nương tựa*”⁽²²⁾. *Hà Hương phong nguyệt* được viết ngay trong thập niên thứ hai của

⁽²¹⁾ Võ Văn Nhơn, Nguyễn Thị Phương Thúy (2016). *Văn chương phương Nam một vài bộ khuyết*. Nxb. Tổng hợp. Tp.HCM. tr.100.

⁽²²⁾ Lê Hoàng Mưu (Võ Văn Nhơn sưu tập, 2018). *Hà Hương phong nguyệt*. Nxb Văn hóa - văn nghệ, Tp.HCM tr.145

thế kỷ XX, vì vậy không khỏi tránh được những hạn chế của thời đại. Nhưng với dung lượng đáng kể, hệ thống nhân vật đa dạng, đa chiều, đặc biệt là nội dung tư tưởng mới mẻ, tác phẩm này đã đánh dấu một bước phát triển của tiểu thuyết Nam Bộ nói riêng và của tiểu thuyết Việt Nam hiện đại nói chung. Đúng như lời nhận định của nhà nghiên cứu Võ Văn Nhơn (người sưu tập những bản in về *Hà Hương phong nguyệt* bị thất lạc) để có một cách đánh giá toàn diện về tác phẩm *Hà Hương phong nguyệt*: "*Hà Hương phong nguyệt* ra đời vào thập niên thứ hai của thế kỷ XX, vì thế vẫn còn mang một số hạn chế của thời đại. Nhưng với dung lượng đáng kể, với hệ thống nhân vật đa dạng, đặc biệt là nghệ thuật phân tích tâm lý khá đặc sắc, tác phẩm dấu tay này của Lê Hoàng Mưu xứng đáng là tiểu thuyết quốc ngữ đầu tiên của Nam bộ, của Việt Nam như Bình Nguyên Lộc và Bằng Giang đã khẳng định. Nó đánh dấu một bước phát triển của tiểu thuyết Nam Bộ nói riêng và của tiểu thuyết Việt Nam hiện đại nói chung, một bước phát triển rất đáng ghi nhận và trân trọng"¹²⁰.

Kết luận

Qua việc khảo sát, phân tích, có thể thấy rằng *Hà Hương phong nguyệt* có nhiều đóng góp cho tiểu thuyết Nam Bộ đầu thế kỷ XX nói riêng và quá trình hiện đại hóa văn xuôi Việt Nam nói chung cả về nội dung lẫn nghệ thuật. Lê Hoàng Mưu là nhà văn tiên phong trong quan niệm mới về ái tình và đạo đức, nắm bắt được thị hiếu công chúng, đặc biệt là về diễn ngôn tinh dục. Dù khi mới ra đời, *Hà Hương phong nguyệt* nhận không ít lời chỉ trích, nhưng với bút pháp tâm lý tài hoa,

táo bạo trong diễn ngôn, đặc biệt là diễn ngôn tinh dục, Lê Hoàng Mưu là người đã làm dày lên một phong trào viết và đọc về tiểu thuyết tình ở Nam Bộ. Từ đó có thể thấy, mặc dù tác phẩm vẫn còn khá nhiều những bàn cãi, tranh luận nhưng độc giả và những nghiên cứu vẫn rất trân trọng những đóng góp mà Lê Hoàng Mưu cùng *Hà Hương phong nguyệt*.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nhiều tác giả (2006), *Kỷ yếu hội thảo Văn học quốc ngữ Nam Bộ cuối thế kỷ XIX đến năm 1945*, Khoa Ngữ văn Trường Đại học Xã hội và Nhân văn, TP Hồ Chí Minh.
2. Mai Quốc Liên (Chủ biên), Lưu Hồng Sơn và Trung tâm nghiên cứu Quốc học - Hội Nhà văn Việt Nam (sưu tầm và soạn tuyển), (2005), *Văn học Việt Nam thế kỷ XX - Thơ ca chữ Quốc ngữ Việt Nam đầu thế kỷ XX*, Quyển bốn - tập II, Nxb. Văn học.
3. Võ Văn Nhơn (2007), *100 câu hỏi đáp về văn học quốc ngữ Nam Bộ Thành phố Hồ Chí Minh*, Nxb. Văn hóa Sài Gòn.
4. Võ Văn Nhơn, Nguyễn Thị Phương Thúy (2016), *Văn chương phương Nam một vài bổ khuyết*, Nxb. Tổng hợp, Tp.HCM.
5. Lê Hoàng Mưu (Võ Văn Nhơn sưu tập, 2018). *Hà Hương phong nguyệt*, Nxb. Văn hóa - văn nghệ, Tp.HCM.
6. Foucault, Michel. 1978. *The History of Sexuality*, Vol.1, New York: Pantheon Books.

¹²⁰ Võ Văn Nhơn, Nguyễn Thị Phương Thúy (2016). *Văn chương phương Nam một vài bổ khuyết*, Nxb. Tổng hợp, Tp.HCM tr 102.